

УДК [355.4.:356] (100)+94(091)

ГУЛАЙ В. В.

<https://orcid.org/0000-0002-7609-7967>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.31.2019.264-269>

СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ У ФОКУСІ ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ

Слюсаренко А.В. Світовий досвід розбудови та застосування сухопутного компонента Сил спеціальних операцій (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. – Львів: НАСВ, 2019. – 420 с.

Починаючи ознайомлення із рецензованою працею А.В. Слюсаренка, найперше, дозволю собі не погодитися із видавничим спрямуванням монографії, що вона «буде корисною для фахівців з проблем функціонування Сил спецоперацій, науковців, викладачів, слухачів і курсантів вищих військових навчальних закладів». Навіть поверхневе ознайомлення зі структурою роботи дозволяє переконливо твердити про те, що вона є не тільки корисною, але й необхідною для набагато ширшого загалу фахівців. Виразною позитивною особливістю рецензованої роботи є її міждисциплінарний характер, зокрема наявність відповідних компонентів таких нових наукових спеціальностей (згідно з переліком МОН України 2016 року), як 253 «Військове управління (за видами збройних сил), 032 «Історія та археологія», так і 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Актуальність теми вказаної монографії викликає інтерес насамперед тому, що сьогодні зростає питома частка Сил спеціальних операцій (ССО) та бойова ефективність їх застосування у сучасних війнах та локальних конфліктах. У багатьох випадках ССО стають вирішальним фактором військового протистояння та впливають на перебіг подій не лише в тактичному та оперативному, а й на стратегічному рівнях, що перетворює ССО на інструмент воєнно-політичної стратегії.

Гулай Василь Васильович, кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів.

© Гулай В.В., 2019

Сприймаючи визначальне спрямування рецензованої роботи А.В. Слюсаренка на розкриття трансформації місця та ролі Сил спеціальних операцій у воєнних конфліктах ХХ та особливо початку ХХІ ст., як нам видається, доцільніше було б розкривати окреслену, безумовно актуальну в науково-теоретичному та мілітарно-прикладному аспектах проблематику, через концептуалізацію феномена «гібридності» в сучасних військово-політичних кризах, конфліктах та війнах. З огляду на це, видається, що підрозділ 4.3 «Еволюція форм міждержавних протистоянь (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) та ймовірний алгоритм застосування ССО у конфліктах «гібридного типу» доцільно було б істотно розширити. Зокрема, варто було б після аналізу американської історіографії проблематики «гібридних воєн» звернутися до напрацювань сучасної російської військової науки, які викладені у «доктрині Герасимова» як теоретико-методологічної основи сучасної війни Російської Федерації проти України.

На думку авторитетних російських військових теоретиків, гібридні операції – це операції з відторгнення території іншої держави, в основі яких покладено комплекс заходів політико-дипломатичного, інформаційно-пропагандистського, фінансово-економічного, а також військового характеру (*Киселев В., Воробьев И., 2015*).

Не варто було залишати поза полем наукового зору публікації провідних українських дослідників. Так академік НАН України В. Горбулін став одним із перших вітчизняних експертів, хто вказав на застосування Росією проти України концепції «гібридної війни», яка багато в чому є унікальною зі структурно-функціонального погляду: за формою вона «гібридна», а за змістом – «асиметрична». Найчіткіше характер нового типу війни продемонстрували спочатку анексія Російською Федерацією навесні 2014 р. території Автономної Республіки Крим, а потім підтримка місцевих радикальних елементів та повномасштабне вторгнення російських підрозділів до східних областей України. Хоча кожен конкретний елемент цієї «гібридної війни» не новий за суттю і використовувався майже в усіх війнах минулого, однак унікальними є узгодженість і взаємозв'язок цих елементів, динамічність та гнучкість їх застосування, а також зростання ваги інформаційного чинника. Причому інформаційний чинник в окремих випадках стає самостійним складником і виявляється не менш важливим, ніж військовий (*Горбулін В., 2015*).

Окремі аспекти вказаної проблематики розробляються автором рецензії (*Gulay V. Zagrozenia informacyjnego bezpieczenstwa jednostki w realiach wspolczesnej psychologiczno-informacyjnej wojny (na przykladzie «wojny hybrydowej» Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie); Gulay V. Internal political risks for the national security of states in the polysystem crisis condition (the example of Ukraine); Gulay V. Responding to threats to information security of Ukraine under the hybrid war started by the Russian Federation: risks for state, society and man*). Тим більше, що в інших своїх публікаціях шановний автор рецензованої монографії докладно торкається цієї теми, зокрема, цілком слушно наголошуючи, що концепція «гібридної війни» знаходила свою реалізацію у значній масі воєн сучасності, вирізняючись наступними основними рисами:

- «гібридна війна» є різновидом асиметричних дій, інтегрує військові та невійськові інструменти протистояння та охоплює театр прямого конфлікту, тилову зону, простір міждержавних взаємовідносин;

- для неї притаманні інноваційні технології та засоби мобілізації (кібервійна, інформаційно-комунікаційні технології), хоча і не є обов'язковою розробка нових видів летальної зброї;

- важливими суб'єктами протиборства виступають мережеві та поліцентричні форми (структури);

- вона включає комплекс дій дипломатичного, воєнного, інформаційного, економічного, екологічного характеру тощо;

- надзвичайно широким є комплекс «гібридних загроз»: традиційні воєнні, партизансько-терористичні, інформаційно-психологічні та інші високотехнологічні (наприклад, дії в енергетичній сфері, кібератаки, «кліматична зброя» тощо);

- у «гібридних війнах» зростає роль Сил спеціальних операцій, партизансько-повстанських, терористичних, інших недержавних формувань, включаючи транснаціональну злочинність (*Broyles D., Blankenship B., 2017; Johansen I., 2015; Special Operations Forces – a Weapon of Choice for Future Operations? Norheim-Martinsen, P.M., 2015; Martinage R., 2009 та ін.*).

Окремо, позитивно оцінюючи значну роботу автора з опрацювання зарубіжної історіографії проблеми, вважаємо, що в подальших дослідженнях вона може бути доповнена низкою цікавих робіт

щодо діяльності Сил спеціальних операцій загалом та ССО США (Bodoróczy J., 2014), зокрема.

Подальше докладне ознайомлення із рецензованим текстом дозволяє стверджувати про чітку, логічну структуру всієї роботи. Одночасно як рекомендацію висловлюємо побажання щодо меншого акценту на підпунктах окремих підрозділів, особливо 2.1 «Зародження військ спецпризначення в період Другої світової війни», 2.3 «Специфіка розбудови військ спеціального призначення основних країн НАТО, їх застосування у локальних і неоколоніальних війнах (конфліктах)», 3.2 «Особливості творення та застосування спеціальних сил сухопутних військ провідних країн – членів НАТО (Велика Британія, Франція, ФРН, Італія, Туреччина» та 3.3 «Сили спецоперацій (війська спеціального призначення) посткомуністичних держав – нових членів НАТО (Республіка Польща, Румунія, Чехія, Угорська Республіка».

У продовження цього, на нашу думку, варто було б чіткіше визначитись із назвами країн. Слід подавати або повні назви держав, або скорочені, в залежності від контексту (наприклад, у вже згаданих п. 3.2 та п. 3.3 монографії).

Разом із тим слід відзначити досягнення А.В. Слюсаренка в опрацюванні значної фактологічної бази та бажання запропонувати власну, до речі, досить цікаву та зрозумілу внутрішню структуру роботи.

Особливий прикладний інтерес становить останній, четвертий розділ рецензованої роботи, в якому авторові вдалося особливо виявити свій науковий хист не тільки як військового історика, а, наприклад, правника (п. 4.4 «Формування концептуальних та організаційно-правових засад розбудови та застосування ССО в Україні: історико-правове дослідження»).

Підсумовуючи, слід визнати, що рецензована книга є значним внеском у військову історію формування ССО. Дослідження може бути використане для узагальнювальних праць з історії та теорії воєнного мистецтва, для навчальних посібників з підготовки командних кадрів ССО та інших військових формувань України. Гадаємо, окремо слід звернути увагу на відповідність рецензованої роботи А.В. Слюсаренка вимогам, які висуваються до монографій за результатами підготовки докторських дисертаційних досліджень.

Таким чином, рецензована монографія А.В. Слюсаренка «Світовий досвід розбудови та застосування сухопутного компонента Сил спеціальних операцій (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» (Львів: НАСВ, 2019. – 420 с.) є оригінальним, системним, комплексним дослідженням складної проблематики міждисциплінарного характеру, що варте подальшої широкої популяризації, залучення до навчального процесу та розвитку найперспективніших дослідницьких питань, а її авторові щиро зичимо нових здобутків у військово-історичній науковій царині.

Використані посилання

Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *«Дзеркало тижня-Україна»*. 2015 № 2.

Киселев В., Воробьев И. Гибридные операции как новый вид военного противоборства. *«Военная мысль»*. 2015. № 5. URL: http://vm.milportal.ru/category/nomera_journals/page/5/

Bodoróczki J. U.S. Army Special Operations Sustainment (2014). URL: http://real.mtak.hu/12751/1/141_02_bodoroczkij.pdf

Broyles D., Blankenship B. The Role of Special Operations Forces in Global Competition (2017). URL: <https://www.hsdl.org/?view&did=811220> ; Johansen I. Special Operations Forces – a Weapon of Choice for Future Operations? Norheim-Martinsen, P. M. and Nyhamar, T. (eds.), *International Military Operations in the 21st Century: Global Trends and the Future of Intervention*, Routledge, New York 2015.) URL: https://www.ffi.no/no/Publikasjoner/Documents/Johansen_SOF%20%E2%80%93%20a%20Weapon%20of%20Choice%20for%20Future%20Operations.pdf; Martinage R. Special Operations Forces: Challenges and Opportunities (2009). URL: https://www.files.ethz.ch/isn/162316/2009_03_03-Special-Operations-Forces-Challenges-Opportunities.pdf; Spearin Ch. Special Operations Forces a Strategic Resource: Public and Private Divides (2006). URL: <https://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/articles/06winter/spearin.pdf> ; Tovo Kenneth E. Special Forces Mission Focus for the Future (1995). URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Special_Forces_Mision_of_the_Future.pdf

Gulay V. Zagrożenia informacyjnego bezpieczeństwa jednostki w realiach współczesnej psychologiczno-informacyjnej wojny (na przykładzie «wojny hybrydowej» Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie). *Technologiczno-społeczne oblicza XXI wieku* / pod red. Damiana Gałuszki, Grzegorza Ptaszka i Doroty Żuchowskiej-Skiby, Kraków: Wydawnictwo LIBRON, 2016. P. 421-442; Gulay V. Internal political risks for the national security of states in the polysystem crisis condition (the example of Ukraine). *Kryzysy we współczesnej Europie i próby ich przewyciężenia*. Toruń: Kolegium Jagiellońskie-Toruńska Szkoła Wyższa, 2017. P. 81-97; GulayV. Responding to threats to information security of Ukraine under the hybrid war started by the Russian Federation: risks for state, society and man. *Konflikt hybrydowy na Ukrainie – aspekty teoretyczne i praktyczne*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, 2017. P. 131–140.